

FÁBRY BÉLA – TRENCSENYI LÁSZLÓ

Párbeszédre készen – közös értékek keresése

A Magyar Pedagógiai Társaság véleménye, javaslatai a Nemzeti Pedagógus Kar Etikai Kódexéről¹

ÉRTELMEZÉSEK, VITÁK

Augusztusban jelent meg a Nemzeti Pedagógus Kar Etikai Kódexének „végleges tervezete”.² Törvénybe foglalt kötelezettségnek tett eleget a Kar, amikor nyilvánosságra hozta e dokumentumot. A közzétételi felhívásban szerepelt, hogy a Kar október 4-ig várja a pedagógusok hozzászólását, javaslataikat.

A Magyar Pedagógiai Társaság – a magyar nevelésügyi progresszió 125 éves szervezete – természetesen tekintette, hogy alapszabálya szellemében, szakmatudományos megközelítéssel foglalkozzon a pedagógusokat, személyükön keresztül az egész pedagógiai folyamatot érintő tervezettel.³

Az MPT állásfoglalását három lépésben közelítjük meg.

A Társaság az első lépését e tárgyban még 2001-ben tette meg. Arra kell utalnunk, hogy a pedagógusmunka etikai szabályozása nem új keletű ügy. *Hoffmann Rózsa* az ezredforduló idején, mint a Független Pedagógus Fórum egyik vezetője kezdeményezte – egy soktulajdonosú, értékdeklarációiban is valóságosan pluralista oktatáspolitikai ciklusban – egy etikai kódex kidolgozását, elfogadását. Az MPT már akkor is komoly kérdésként foglalkozott e témával. Szakmai fórumán *Mihály Ottó* tartott előadást *Etika a pedagógiában*

¹ Ez az írás már nem aktuális vitacikk, mint volt megírása idején, október első napjaiban, hiszen az NPK azóta már, november 14-én elfogadta az Etikai Kódexét.

(<http://www.nemzetipedkar.hu/wp-content/uploads/2015/11/NPK-Etikai-Kódex-Hatályos-2015.-nov.-14..pdf>) Ez a lapszámunk ráadásul 2016-ban kerül az olvasók elé. A jóváhagyott kódex a „végleges tervezethez” képest jelentős módosításokat tartalmaz, amelyeket egyebek közt ez az írás is javasolt, az MPT nevében. Másfelől pedig több alapkérdésben továbbra sincs megegyezés az NPK és a kritikát megfogalmazó pedagógusszervezetek között. Ezért fontosnak gondoltuk az MPT kritikájának és alternatív kódexének értelmezését adó írás közzétételét. Ráadásul, ahogy jogszabályaink folyamatosan változnak, bizonyára a kódex is rendszeres felülvizsgálatra szorul, ehhez is fontos adalékkul szolgálhat az MPT képviselőinek az álláspontja. (A szerk.)

² <http://www.nemzetipedkar.hu/wp-content/uploads/2015/08/NPK-Etikai-Kódex-végleges-tervezet-.pdf>

³ Az MPT Elnöksége a dokumentum megjelenését követően – a kor követelménye, a kor adta lehetőség és a vakáció miatt – augusztusi állásfoglalást e-mail-egyeztetéssel alakította ki. Ezt követően a szervezeti egységek véleményezték a tervezetet, amit az elnökség véglegesített, s október 1-jén nyílt ülésén vitatott. Az Elnökség tagjain kívül a vitán személyesen képviselte magát a Szakképzési Kollégium, a Diszlexiás Gyermek Fejlesztéséért Szakosztály, a Pályaorientációs Szakosztály, a Mozgalompedagógiai Szakosztály, az Általános Iskolai és Gimnáziumi Szakosztály és a Kisgyermeknevelési Szakosztály. A vitát követően került véglegesítésre a Nemzeti Pedagógus Karnak megküldött, a nyilvánosság számára közzétett dokumentum. (<http://pedagogiai-tarsasag.hu/?p=7744#more-7744>)

– *pedagógus etika* címmel, amit *Bakonyi Pál* korreferátuma egészített ki.⁴

Mihály Ottó fontos, alapvető kérdésnek tartotta az etikai kérdések pedagógiai értelmezését, a pedagógiai helyzet etikai tartalmát. A pedagógiai helyzet ugyanis ab ovo etikai viszony is – mondta. A nevelő-oktató munka teleologikus, célracionális tevékenység, a *kell*-re strukturált, egy meghatározott értékrend alapján, meghatározott célrendszer szerinti fejlesztő együttműködés nevelő és növendék, valamint más szereplők, ezek között első helyen a szülők között. Az együttműködésnek, a pedagógiai rendszer keretei közötti tevékenységnek fundamentális kérdései: „mi az ember?”, „mi a társadalom?”, „mi az ember és társadalom viszonya?”, „mit tekintünk értéknek, igaznak, jónak”? Az e kérdésekre adott strukturált rendben kidolgozott válaszok alapján lehet megfogalmazni a nevelés célját, feladatait, gyakorlati tennivalóit, ennek alapján lehet a mindennapokban a gyermekekkel folytatott fejlesztő együttműködést tervezni, ennek alapján lehet a gyermekek cselekedeteit az igaz-hamis, jó-rossz, értékes-értéktelen dimenzióban nap mint nap értékelni. A pedagógiai rendszer tehát *egyben etikai rendszer is*, s ebben a rendszerben a pedagógus szerepe alapján, nevelő munkájában etikai normák megjelenítője, közvetítője. Ebből az is következik, hogy a pedagógusnak a nevelés tartalma, a nevelő munka fő jellemzői tekintetében nincs önállóan, saját jogán, alanyiségéből levezethető jogosultsága. A pedagógus ugyanis munkavállaló, és esetében a munkaszerződés aláírása a

munkajogi kötelemek vállalásán túl azt is jelenti, hogy vállalja azokat az értékeket, nevelési célokat, s e célok eredményé alakítása érdekében végzett tevékenységet, amit intézménye – óvodája, iskolája, egyéb oktatási intézménye – alapdokumentumaiban – pedagógiai programjában, szervezeti és működési szabályzatában, egyéb dokumentumokban – megfogalmazott. Ebben a tételben persze benne foglaltatik az is, hogy az egyes – autonóm – pedagógus maga is alkotó részese a pedagógiai program, helyi tanterv megfogalmazásának, szükség esetén felülvizsgálatának, korrekciójának. E dokumentumok, különösen a pedagógiai program ugyanis azt fogalmazza

meg a szülőnek, aki gyermeke neveléséért a felelősséget viseli, s mindenki másnak, aki az intézmény munkájában érintett, hogy milyen emberré válik a gyermek az adott intézményben végzett együttes tevékenység eredményeként. S a szülő eldönti, hogy egyik vagy másik nevelési – etikai – rendszer szerint működő intézményre ruházza át gyermeke fejlesztése feladatainak egy részét. Ebben az átruházott hatáskörben, az intézmény pedagógiai rendszere gyakorlatában jelennek meg a pedagógus feladatai. A pedagógusnak a pedagógiai munka lényegi elemeire vonatkozó kötelezettségei a munkavállalói helyzet alapján egyfelől az intézményi pedagógiai dokumentumokból, másfelől pedig a munkajog alapvető és a közalkalmazotti jogviszony speciális szabályaiból, valamint egyéb törvényekből, jogszabályokból vezethetők le. E kötelezettségek elfogadását a pedagógus a mun-

a pedagógusmunka etikai szabályozása nem új keletű ügy

⁴ Lásd a Nemzeti Pedagógus Kar Etikai Kódexe bibliográfiáját (1. jegyzet alatti elérhetőség, 25. old.) Fábry Béla: *Etika a pedagógiában – pedagógus etika. Tájékoztató a Magyar Pedagógiai Társaság tevékenységéről 2001. október – 2002. április*. A szöveg eredeti megjelenése az Új Pedagógiai Szemle 2002. áprilisi száma. Letöltés: <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/tajekoztato-a-magyar-pedagogiai-tarsasag-tevenysegerol-8> (2015. 08. 28.)

kaviszony létesítésével önmagára nézve deklarálja. A nevelő-oktató intézmények szakmai önállósága lehetővé tette, hogy a nevelő munka értékei – etikai elemei – tekintetében lényeges különbségek jelenjenek meg az egyes intézmények között. Nem az alapvető, a minden emberre, köznevelési intézményre érvényes normákról, szabályokról van szó, hanem azokról a különbségekről, amelyek a szülők, gyermekek és a nevelésügy egyéb szereplői számára is érzékelhető módon, sőt, markánsan megkülönböztetik az óvodákat, iskolákat, egyéb intézményeket egymástól.

Uniformizált nevelési-oktatói rendszerben ezek a különbségek dokumentumszinten – mi azt is gondoljuk, hogy látszólag – eltűnnek. Ahol a törvényeken túl a nevelő-oktató munka cél- és feladatrendszerét, minden egyéb szabályát, a gyakorlat követelményeit, a gyakorlatához szükséges eszközöket egy központban, a totalitásra hajló állam megbízottai fogalmazzák meg, határozzák meg, ott a pedagógusokkal szembeni etikai elvárások is, a pedagógiai munka etikai tartalma is uniformizálódnak. A dokumentumok szintjén. Mert az élet, az óvodák-iskolák élete nem uniformizált.

Az intézmények helyi társadalmi – akár gazdasági – beágyazottsága, a szociális-kulturális eltérések, a gyermekek, tanulók intézményenkénti jellegzetes különbségei, a nevelőtestületek sokfélesége, még az objektív adottságok is, illetve sok egyéb tényező az egyes intézmények fontos, a pedagógiai munka tartalmában is megjelenő különbségét eredményezi. Beleértve, magában foglalva az etikai normák különbségeit is. Félreértés ne essék, különbségeken nem

---

az óvodák-iskolák élete nem uniformizált

---

a kódexben nemcsak a jogi és az etikai szabályozás keveredik, hanem a szabályozásban megjelennek politikai motívumok is

---

mennyiségében megragadható szegénységet, illetve gazdagságot értünk, minőség-felfogásunk a klasszikus minőségértelmezést követi: az adott, vállalt és jól legitimált céloknak való megfelelést értjük rajta.

A Magyar Pedagógiai Társaság az ezredfordulón az intézmények tényleges különbözősége, az intézmények szakmai önállóságának értéke és az ebből levezethető pedagógiai sokszínűség értéke, fontossága alapján nem támogatta a Független Pedagógus Fórum uniformizáló kezdeményezését. A Társaság nem volt egyedül ezzel az álláspontjával. A pluralista iskolafenntartás, az intézmények szakmai önállóságának jogilag is garantált viszonyai között, az oktatásügyi szakma konszenzus közeli állásfoglalása alapján a kezdeményezés nem tudott érvényesülni, elhalt.

A 2010. évi választások után a szabályozás egyformává-egyneművé alakítására vonatkozó törekvés kormányprogrammá vált. A kormány korábbi korszakok kultúrájától ihletetten igyekezett minden eszközt felhasználni annak érdekében, hogy az általa fontosnak vélt értékek kötelező

erővel jelenjenek meg az élet különböző területein, így az óvodák-iskolák, a nevelésügy világában is. Ez a szándék jelent meg a köznevelési törvényben, majd az egyéb oktatást érintő szabályozási dokumentumokban, ez öltött testet a Nemzeti Pedagógus Kar szervezésében, és ez jelenik meg a Kar által 2015 augusztusában közreadott etikai kódexben is.

A Magyar Pedagógiai Társaság – második lépésként az etikai kódex ügyében – az NPK tervezetével kapcsolatban, augusztusi

állásfoglalásában erre a helyzetre kívánta felhívni a figyelmet. Miközben a Társaság méltányolta a pedagógusszakma társadalmi elismertsége növeléséért folytatott munkát, az ezredforduló vitáira utalva kétségeit fogalmazta meg egy egységesen, az egyetlen állami szabályozó, a hatályos jogszabályokat mintegy önkéntes vállalással kiegészítő etikai normarendszerrel szemben. A kétségeket felerősítette az a tény, hogy a kódexben nemcsak a jogi és az etikai szabályozás keveredik, hanem a szabályozásban megjelennek politikai motívumok is. „E tervetben felerősödik az *egyetlen* tulajdonos iránti feltétlen lojalitás követelménye, mely nem fér össze egy demokratikus társadalom folyamatosan fejlődő iskolájával, de a pedagógiai működés sajátzerűségeivel sem.” – olvasható az állásfoglalásban. Hasonlóan fontos kiemelni az állásfoglalásnak az etikai bizottságokra vonatkozó utalását is. A szakmailag is vita keresztüztébe került követelményeknek meg nem felelő, az etikai, pedagógus-szakmai és politikai szempontokat, jogszabályi előírásokat vegyesen megjelenítő, eklektikus, egyben hézagos szabályozást tesszük kifogás tárgyává. Véleményünk szerint – mely vélemény találkozott több pedagógus és jogvédő szervezet álláspontjával – a pedagógus szakmai és egyéni-civil szabadságával alig összeférő normák jelennek meg, s mindez nem kívánatos helyzetet eredményezhet. Prognosztizálták ezt többen is a kódex körüli társadalmi viták során, olyan jelzésekre támaszkodva, mely szerint a pedagógusok fenyegetve érezhetik magukat egy bizonytalan tartalmú és hatályú új szabály árnyékában.

Ezek alapján az MPT már augusztusban is azt fogalmazta meg, hogy *elfogadha-*

tónak csakis az ajánlás jellegű etikai kódexet tekint, melynek alapján az intézmények elkészíthetik *helyi* szabályaikat, megfogalmazhatják saját normáikat.

A kibontakozó vitában, a számos elutasító véleményre reagálva a Kar elnöke, Horváth Péter jelezte, hogy csak azokkal a véleményekkel tudnak foglalkozni, amelyek argumentált, konkrét szövegszerű javaslatokat tartalmaznak.

Az MPT Elnöksége ennek alapján döntött úgy, hogy fenntartva augusztusi álláspontját – harmadik lépésként –, konkrét javaslatot fogalmaz meg.

A Társaság javaslata: az NPK „végleges tervet”-ének számos fejezetét egyszerűen elhagyva, az etikai alapelveket és

a „kapcsolatok” – a pedagógiai folyamat szereplőinek együttműködésére vonatkozó – fejezet szerkesztett változatú megtartását indítványozza (összhangban az augusztusi állásfoglalásban megfogalmazottakkal), hogy az *így kialakuló dokumentum ajánlás legyen, mely alapján az intézmények elkészíthetik saját etikai kódexüket.*

A KÓDEX EGYES ELEMEINEK KRITIKÁJA

A végleges tervet preambulumban megfogalmazottak szerint a kódex a pedagógusszakma és -hivatás etikai normáinak *közmegegyezésen* alapuló összefoglalása. Mi nem látjuk ezt a közmegegyezést. A szöveg megjelenése óta kibontakozó vita, eltekintve a zsurnalisztikus megközelítésektől, egyértelműen bizonyítja, hogy a pedagógusok között a szakma etikai szabályai tekintetében, különösen a tervet vonatkozásában nincs közmegegyezés. Ezt nemcsak a szak-

mai szervezetek elutasító állásfoglalásai bizonyítják, hanem nevelőtestületek nyilvánosság előtt is vállalt kritikai elutasításai is. Nem beszélve a nevelői szobákban hallható dohogásról. Ez utóbbi jelenség érthető. A pedagógusok egzisztenciális kötöttségben vannak. Már a Nemzeti Pedagógus Karhoz való tartozásukról sem dönthettek szabadon. Ha meg akarták tartani állásukat, alá kellett írniuk a „tagsági nyilatkozatukat”. Az etikai kódex esetében hasonló a helyzet. Az állami-önkormányzati intézményekben dolgozó pedagógusokra vonatkoztatva a kódex követelményei, ha ebben a formában fogadják el, az etikai eljárással együtt, egzisztenciális kiszolgáltatottságot jelent, s ezért a nyílt

kritika megfogalmazásától már most félnek. Lehetséges-e az etikai elvárások esetében konszenzusig jutni?

Ezt nem tudjuk. Ha a kódex kidolgozói azt akarják, hogy a pedagógusok azonosuljanak az elvárásokkal, azt akarják, hogy azt önmagukra nézve kötelezőnek fogadják el, akkor vállalni kell az egyetértés pontjait rögzítő, a vitapontokat tisztázó konszenzust, de legalább konszenzus közeli dokumentumot eredményező vitákat.

A „végleges tervezet” etikai alapelveiben szembeszökően keverednek az etikai-nak feltüntetett szakmai, jogi és politikai elvárások.

A jogkövető magatartás minden állampolgárral szemben jogos elvárás. Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy egy szerepetikai szabályokat megjelenítő kódexben fölösleges a jogszabályok megjelenítése. Különösen aggályos az Alaptörvény említése. Az Alaptörvény műfaját tekintve politikai-jogi dokumentum. Miközben tudomásul vesszük, hogy a legitim országgyűlés e fundamentális jogszabályt többségi szavazással emelte be a magyar jogrendbe, nem hallgathatjuk el, hogy mértékadó al-

kormányjogászok, az alaptörvény történeti hivatkozásait pedig mértékadó történészek már az első szövegváltozatok megjelenése alkalmával is vitatták, vitatják mind a mai napig. Az Alaptörvény tehát egyrészt vitatott politikai-jogi dokumentum, másrészt a hatályos jog része, illetve alapja. A vita, a kételkedés érthető, a jogkövető magatartás viszont e vonatkozásban is elvárható. Ugyanakkor a társadalom egy tényleges, szociológiai értelemben vett kisebbsége képviselőjében, egy politikai közösség akaratát tükröző, népszavazással meg nem erősített dokumentummal kapcsolatban odaadó hűséget elvárni etikai alapon –

nem elég, hogy nem értek vele egyet, még szeressem is

ezt a pedagógusokkal szembeni túlzásnak, elfogadhatatlan elvárásnak értékeljük. A vitában egy hozzászóló nyersen, de világosan fogalmazott.

„Nem elég, hogy nem értek vele egyet, még szeressem is. Ezt nem.”

Hasonló szakmai kritika fogalmazható meg a „nemzeti érdekek” adott kiemelt prioritás kapcsán is. A pedagógusnak a nemzet érdekében kell feladatait teljesítenie? Ezzel két probléma is van. A nemzet fogalmának megjelenése így egy XIX. századi gondolkodásmódot idéz. A nemesi nemzetfogalmat – mely szerint a nemzet az országlakók sokasága, de elsősorban is a nemesek, a kiváltságos társadalmi csoportok – a XIX. században felváltja a polgári nemzet fogalma, mely már nyelvi-történeti-kulturális közösséget jelent. Ezzel még nincs baj. Megjelent viszont ezzel együtt az államnemzet fogalma, mely egy adott ország lakóit, függetlenül a nyelvi-történeti-kulturális identitásuktól, egyetlen nemzetnek tekint, kirekesztvén a kulturális-etnikai kisebbségeket. Mintha ez a kép köszönne vissza a XXI. sz. második évtizedének közepén az etikai kódex „végleges tervezetében”, mintha a kódex szerkesztői

nem vennének tudomást arról, hogy a magyar, magyarországi társadalomban a „magyar nemzetet” kívül megtalálható még számos nemzet képviselője. Ők magyar állampolgárok, esetenként – többségében – évszázadok óta a magyar társadalom szerves részét képezik, óvodáik, iskoláik is vannak, ahol sok helyütt nemzetiségi pedagógusok dolgoznak. Mások a globalizáció vagy az európai integráció jóvoltából írják gyermekeiket magyarországi óvodákba, iskolákba. Velük szemben a *magyarországi társadalom* iránti elkötelezettség lehet az a követelmény, amit a követelmény megfogalmazói és a követelmény alanyai is tiszta lelkiismerettel vállalhatnak.

Az „érdek” fogalma az etikai kódexben még inkább aggályos. Ki képviseli a nemzet – maradjunk a végleges tervezet szövegénél – érdekét? Azok, akik politikai-hatalmi – helyzetük alapján a köznevelési rendszer uniformizálását erőltetik, vagy azok, akik ez ellen protestálnak, és következetesen állnak ki a köznevelési intézmények és a pedagógusok szakmai önállóságára építő sokszínű köznevelési rendszer mellett? Lehet-e demokratikus viszonyok között szakmai vitákat a nemzet érdekére való hivatkozással eldönteni? Lehet-e egy etikai elvárásrendszer egyik pillére egy politikai fogalom? Ezek olyan kérdések, amiket nem lehet megkerülni. Az MPT sem kívánja kivonni magát e vitákból. Válaszunk a kódex – nyilvánosságra hozott – alternatív szövegvariánsában található meg.

Nehezen értelmezhető egy etikai kódexben (az alapelvek tizedik pontjában) a „pártatlanul” kifejezés. Ez még akkor is így van, ha – feltéve, de meg nem engedve – tudomásul vesszük, hogy e fogalom itt nem politikai tartalommal bír. Ezt még akkor sem tételezzük e helyen, ha a más

helyen olvasható „önkéntes jogkövetés” formulája a politikai elköteleződés normájának szinonimája a mindenkori jogalkotó uralkodó politikai erő mellett. Érthető, hogy a nevelés sokszereplős rendszerében a pedagógus nem lehet pártos, egyik vagy másik szereplő képviselője. Ő a gyermekek *mindenek feletti érdekét* köteles szakmai megközelítésben képviselni, ahogyan ezt a Gyermekek Jogairól Szóló Egyezmény is megfogalmazta. Ugyanakkor két ponttal később, a tizenkettedik alapelvben az szerepel, hogy a pedagógusnak a szereplők jogos érdekeit védve kell tevékenységét végeznie. Ellentmondásos e két pont, arról nem is beszélve, hogy nehezen ragadható meg objektíven bármely szereplő „jogos érdeke”. Erre az ingoványos alapra etikai kódexet építeni nem szabad.

Szakmai szempontból hasonlóan aggályos a végleges tervezetnek a gyermekekre vonatkozó fogalomhasználata. *Nevelt* – olvashatjuk számos helyen. Nyelvtani értelemben ez a kifejezés

---

a gyermekek mindenek feletti érdekét

---

befejezett múlt idő. Mintha a nevelés kapcsán egy befejezett folyamat eredményéről beszélhetnénk. A büntetőjog által használt „elítelt” kifejezés pontos. A bírósági végzés jogerőre emelkedése után a vádlott elítéltté válik, esetében az ítélet megszületésével, jogerőre emelkedésével a bírósági eljárás lezárult. A gyermekek, serdülők esetében viszont, bármely életkort is vizsgáljuk, nem beszélhetünk a pedagógiai folyamat lezárulásáról. Egy-egy nevelési szakasz befejezte egyben egy új nevelési szakasz kezdete, különösen, ha fontosnak tartjuk az *életen át tartó tanulás* paradigmáját.

A Magyar Pedagógiai Társaság álláspontja szerint az etikai kódexnek az etikai eljárásra és az etikai bizottságok működésére vonatkozó fejezeteit el kell hagyni. Nem kívánunk jogi-szakmai érvelésbe

bonyolódni az eljárási szabályokkal kapcsolatban. Elfogadjuk jogász szakemberek véleményét, mely szerint jogilag aggályosak e pontok. Hosszasan azzal sem szeretnénk foglalkozni, bár van véleményünk, hogy

egy etikai követelményrendszer átfordítható-e jogi-szankcionálási eljárásrendszerré. (Nem fordítható át.)

Számunkra *az etikai eljárás rejtett tantervi üzenete*

fontos, ami miatt e két pontot törölni javasoljuk. Az etikai bizottság, az etikai eljárás ugyanis fenyegetés. Úgy gondoljuk, őszintén kell beszélni. „Ha nem tartod be az én etikai szabályaimat, akkor meghurcollak.” Ez az üzenet. Egy szakmai köntösbe bújtatott, politikai indíttatású, a világról való gondolkodást, a viselkedési szabályokat is magában foglaló uniformizálás követelménye jelenik meg etikai elvárások formájában, és aki nem teljesíti e követelményeket, nem felel meg az elvárásoknak, azt a pedagógust eljárás alá lehet vonni. Ez egy XXI. századi, magát demokratikusnak láttatni akaró, egy kulturális értelemben sokszínű, az életfelfogások és életmódok megannyi variációját is magában foglaló, toleráns társadalomban vállalhatatlan üzenet. Még rejtett üzenetként is.

A társasági vitákban a pedagógiai folyamat szereplőivel való együttműködés kapcsán is számos észrevétel hangzott el. Ezek közül csak kettőt, talán a két legfontosabbat emeljük ki.

Úgy gondoljuk, hogy hangsúlyosan ki kell emelni a szülők és pedagógusok *partneri* viszonyát, együttműködését. Különösen fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a nevelés alapvető kérdéseiben a szülőé a meghatározó szerep, a döntő szó. A szülő választ gyermekeének nevelési rendszert,

nota bene, etikai rendszert megjelenítő iskolát. Ez a hétköznapiokban, tömegesen, a szülők többségénél nem tudatos döntés.

Mégis, elvi jelentősége van annak, hogy rögzítsük: a gyermek a szülők gyermeke,

ővé a jog, a felelősség abban a tekintetben, hogy gyermekeének milyen nevelést biztosít. Akkor, amikor a szülő óvodába, iskolába írta gyermekét,

nemcsak egy formális kötelezettségnek – a tankötelezettségnek – tesz eleget, hanem mérlegel, hogy neki és gyermekeének melyik iskola nevelési-, etikai rendszere felel meg. Döntése egyben természet adta joga egy részének átruházása az iskolára, a pedagógusokra. Nyilván nem arról van szó, hogy mondjuk az olvasástanítás szakmai kérdésében vagy bármely más didaktikai részletkérdésben ő lenne a kompetens szakember, bár hatékony tanulási folyamat az ő megértő támogatásával biztosítható igazán a gyerekkor iskoláiban. De, hogy felekezeti óvodát-iskolát, alternatív pedagógiát képviselő óvodát-iskolát, állami-önkormányzati óvodát-iskolát, azaz milyen pedagógiai-etikai felfogású óvodát-iskolát választ,

abban övé a döntés joga.

Ezt az alapállást, melyből számos együttműködési részletszabály vezethető le, a Társaság álláspontja szerint egy etikai kódexben meg kell jeleníteni.

Fontosnak tartjuk a növendékekhez fűződő viszony alapjainak

tisztázását is. A végleges tervezet által használt „mester-tanítvány” viszony szép megközelítés, ám nem értelmezhető az óvodás gyermekekre, nehézséget okoz a szakszolgálati feladatok ellátásában dolgozók esetében is, s van e megfogalmazásnak egy régies zöngéje. Egy korszerű iskola

az etikai eljárás ugyanis fenyegetés

átadta gyermeke nevelési jogának egy részét a pedagógusnak, de elvárja a pedagógustól, hogy feleljen mindazért, amit gyermekével tesz

világa – gondoljunk *Karácsony Sándor* megállapításaira – dúsítva van más pedagógus-növendék viszonyokkal is, olykor egyenrangú felek együttműködése, máskor éppenséggel a tanulók, a növendékek javára leírható aszimmetria is megjelenhet – pl. egy iskolai zenekarban, ahol a tanár a gondnok, és tanuló a karmester. E tárgyban a Társaság egy, a modern pedagógia által használt fogalom alkalmazását javasolja. A pedagógiai viszony felelősségteljes kapcsolat. A pedagógus felelősséggel tartozik a rábízott gyermekek-fiatalok tekintetében. A szülő átadta gyermeke nevelési jogának egy részét a pedagógusnak, de elvárja a pedagógustól, hogy feleljen mindazért, amit gyermekével tesz, ami gyermekével a pedagógus munkája eredményeként történik. Ez az átvett jog kötelezettséget jelent a pedagógus vonatkozásában, kötelem terheli a pedagógust ebben a viszonyban. Ezt a felelősséget fejezi ki a „felelősségkötelem” kifejezés. „A pedagógus kapcsolatának jellege a növendékekkel felelősségkötelemmel járó kapcsolat.” – ezt a megfogalmazást javasoljuk.

Miközben a műfaji keretek tisztázását kívánatosnak tartjuk, javaslataink között szerepel egy olyan pont, ami nem a pedagógus etikai normáiról szól. Ha az elvárások között szerepel – jogosan –, hogy a pedagógus az őt foglalkoztató intézmény, intézményrendszer vezetőinek munkáját objektíven és kizárólag szakmai szempontok alapján értékeli, akkor e mellé oda kell tenni azt is, hogy e kritikája miatt őt hátrány nem érheti. Ez tehát nem követelmény a pedagógussal szemben, hanem egyfajta védelem, ami a pedagógust illeti.

A kódex társasági véleményezése során tagjaink, szervezeti egységeink több további problémás fejezetet, tételt, kifejezést találtak. De talán az eddig említettek is

elegendő argumentációt jelentettek ahhoz, hogy érthető legyen, a Magyar Pedagógiai Társaság miért fogalmazott meg alternatív kódex-szöveget.

Az alábbiakban a Nemzeti Pedagógus Kar Etikai Kódexével kapcsolatban összefoglaljuk a Magyar Pedagógiai Társaság javaslatait.

1. Az MPT javasolja, hogy az NPK küldöttgyűlése kezdeményezze a Kormánytól a nemzeti köznevelési törvénynek az Etikai Kódexre vonatkozó szakaszai módosítását. A törvény módosításáig a Kar küldöttgyűlése az Etikai Kódex vitájának időtartamát hosszabbítsa meg.
2. Az MPT javasolja, hogy az Etikai Kódex ajánlás legyen, mely alapján a köznevelési intézmények – a fenntartói útmutatásokat is figyelembe véve – saját döntésük alapján készítik el az intézményi Etikai Kódexet. E dokumentumot a nevelőtestületek saját legitimációs eljárásuk szerint fogadják el.
3. Az MPT javasolja, hogy az NPK ajánlása csak az etikai alapelveket és a kapcsolatok (együttműködés a pedagógiai folyamat szereplőivel) fejezetet tartalmazza, minden más fejezetet (bevezetés, az etikai alapelvek értelmezése, etikai normák, kutatás-etikai elvek, etikai eljárásrend, etikai bizottság) törölni javaslunk.
4. Az MPT különösen fontosnak tartja, hogy az etikai kódex semmilyen formában ne adjon alapot félelem keltésére, ezért javasolja az etikai eljárásrendre és az etikai bizottságokra vonatkozó részek teljes elhagyását.
5. Az MPT javaslata szerint megmaradó két fejezetre vonatkozóan teljes, egységes szerkezetű szövegváltozatot fogalmazott meg. Olvasható a társaság honlapján: <http://pedagogiai-tarsasag.hu/?p=7744>